Piergiuseppe Pandolfo

Tibullo e la tragedia latina arcaica

1a. Prop. 1, 1, 1-2

Cynthia prima suis ***miserum*** *me cepit ocellis,*

contactum nullis ante cupidinibus

1b. Enn. *TrRF* II F 91, 1-2 (*Medea exul*)

cupido cepit *miseram nunc me proloqui*

caelo atque terrae Medeai ***miserias***

2a. Prop. 1, 1, 11

nam modo Partheniis ***amens errabat*** *in antris*

2b. Prop. 1, 1, 14

saucius *Arcadiis* ***rupibus*** *ingemuit*

2c. Prop. 1, 1, 23-24

Tunc ego crediderim vobis et sidera et amnis

Posse †cythalinis† ducere carminibus

2d. Enn. *TrRF* II F 89, 9 (*Medea exul*)

nam numquam era ***errans*** *mea domo eferret pedem*

Medea animo aegro amore saevo ***saucia***

3a. Prop. 2, 8, 25

sed non ***effugies****:* ***mecum moriaris*** *oportet*

3b. Naev. *TrRF* I F 13 (*Equos Troianus*)

numquam hodie ***effugies****, quin* ***mea manu moriare***

4a. Prop. 2, 8, 32

fervĕre *et Hectorea* ***Dorica castra*** *face*

4b. Naev. *TrRF* I F 39 (*Lycurgus*)

Late longeque trans † nostros ***fervĕre***

5a. Naev. *trag.* 22 Sch. (cfr. 33 Traglia, p. 204)

namque ut ludere laetantis inter sese vidimus

praeter amnem aquam creterris sumere ex fonte

5b. Tib. 2, 1, 14

et manibus puris sumite fontis aquam

6a. Naev. *com.* 135 Ribb. (= 110 Traglia, p. 244)

depuit me miseram ad necem

6b. Tib. 2, 6, 45

Lena necat miserum Phryne

6c. Ov. *epist.* 10, 115

dextera crudelis, quae me fratremque necavit

6d. Sen. *Phaedr.* 454

quid te coerces et necas rectam indolem?

7a. Naev. *trag.* 14 Sch.

laetus sum laudari me abs te, pater, a laudato viro

7b. Tib. 1, 1, 57

Non ego laudari curo, mea Delia…

7c. Cic. *fam.* 5, 12, 7

placet enim Hector ille mihi Naevianus, qui non tantum 'laudari' se laetatur, sed addit etiam 'a laudato viro'

7d. Cic. *fam.* 15, 6, 1

'laetus sum laudari me', inquit Hector, opinor apud Naevium, 'abs te, pater, a laudato viro'; ea est enim profecto iucunda laus, quae ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt

7e. Sen. *epist.* 17, 2, 16

cum tragicus ille apud nos ait magnificum esse 'laudari a laudato viro', laude digno ait

7f. Symm. *epist.* 1, 31, 1

'laudari quippe a laudato viro' rara est messis ingenii

7g. Symm. *epist.* 9, 110

'laudari a laudato viro' vetus est dictum

8a. Naev. *trag.* 2 Sch.

suo sonitu claro fulgorivit Iuppiter

8b. Naev. *trag.* 3 Sch.

[…] *quae quondam fulmine icit Iuppiter*

8c. Naev. *trag.* 4 Sch. (Marmorale, p. 189; cfr. Traglia 11, p. 196)

[…] *manubias subpetat pro me* […]

8d. Soph. *OT* 202

ὦ Ζεῦ πάτερ, ὑπὸ σῷ φθίσον κεραυνῷ

8e. Verg. *Aen.* 4, 25

vel pater omnipotens abigat me fulmine ad umbras

8f. Verg. *Aen.* 5, 691-692

vel tu, quod superest, infesto fulmine morti,
si mereor, demitte tuaque hic obrue dextra

8g. Tib. 1, 2, 8

Te Iovis imperio fulmina missa petant

9a. Naev. *com.* 128 Ribb. (= 104 Traglia, p. 244)

sonticam esse oportet causam, quam ob rem perdas mulierem

9b. Fest. 464 L.

Sonticum morbum in XII significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa: quem nonnulli putant esse, qui nocet, quod sontes significet nocentes

9c. Tib. 1, 8, 51

Parce precor tenero: non illi sontica causa est,

sed nimius luto corpora tingit amor

10a. Naev. *com.* 19 Ribb.

Ut illum di perdant, qui primus holitor caepam protulit!

10b. Tib. 1, 10, 1

Quis fuit, horrendos primus qui protulit enses?

11a. Tib. 2, 5, 63-64

sic usque sacras innoxia laurus

vescar, nel solenne contesto

11b. Acc. *trag.* 217-218 R.^{3}

ne cum tyranno quisquam epulandi gratia

accumbat mensam aut eandem vescatur dapem

12a. Tib. 2, 5, 109-110

iaceo cum saucius annum

et faveo morbo, cum iuvat ipse dolor

12b. Enn. *trag.* 213 R.^{3} = *TrRF* II F 89, 9

Medea, animo aegro, amore saevo saucia

13a. Tib. 2, 5, 114

praemoneo, vati parce, puella, sacro

13b. Enn. *inc.* 19 V.^{2} ap. Cic. *Arch.* 18

suo iure noster ille Ennius "sanctos" appellat poetas

13c. Caes. Strab. *trag.* 2 R.^{3} = *TrRF* I F 1, 2

prophetae sancti, caste qui purant sacra

14a. Tib. 2, 1, 35-36

huc ades aspiraque mihi, dum carmine nostro

redditur agricolis gratia caelitibus

14b. Enn. *trag.* 163 R.^{3} = *TrRF* II F 72

o magna templa caelitum

14c. Enn. *trag.* 269 R.[3] = *TrRF* II F 117, 6

ego deum genus esse semper dixi et dicam caelitum

14d. Acc. *trag.* 298 R.[3]

caelitum aras

14e. Acc. *trag.* 593 R.[3]

delubra caelitum, arae, sanctitudines

14f. Cic. *carm. frg.* 74, 2 Tr. (che traduce Eur. *Or.* 2)

ira caelitum

14g. Sen. *Agam.* 392

delubra et aras caelitum

15a. Tib. 2, 1, 74

limen ad iratae verba pudenda senem

15b. Enn. *trag.* 69 R.[3] = *TrRF* II F 31

nam neque irati neque blandi quicquam sincere sonunt

15c. Lucil. 287 M.

iratae ad catulos accedere inultum

16a. Tib. 1, 3, 37

nondum caeruleas pinus contempserat undas

16b. Enn. *trag.* 205-206 R.[3] = *TrRF* II F 89, 1-2

utinam ne in nemore Pelio securibus
caesa accidisset abiegna ad terram trabe

16c. Catull. 64, 1-7

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
Phasidos ad fluctus et fines Aeetaeos,

cum lecti iuvenes, Argivae robora pubis,
auratam optantes Colchis avertere pellem
ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi,
caerula verrentes abiegnis aequora palmis

16d. Verg. *ecl.* 4, 34-39

Alter erit tum Tiphys, et altera quae vehat Argo
delectos heroas; erunt etiam altera bella
atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.
Hinc, ubi iam firmata virum te fecerit aetas,
cedet et ipse mari vector, nec nautica pinus
mutabit merces: omnis feret omnia tellus.

17a. Tib. 1, 3, 67-69

at scelerata iacet sedes in nocte profunda
abdita, quam circum flumina pigra sonant;
Tisiphoneque <u>impexa</u> feros pro crinibus angues

17b. Pacuv. *trag.* 20a R.³

inluvie corporis
et coma prolixa impexa conglomerata atque horrida

18a. Tib. 1, 3, 76

<u>adsiduas</u> <u>atro</u> viscere pascit aves

18b. Acc. *trag.* 386 R.³

custodem <u>adsiduum</u> Ioni adposuit virgini

18c. Enn. *trag.* 310 R.³ = *TrRF* II F 132, 2

latere pendens, saxa spargens tabo, sanie et sanguine <u>atro</u>

18d. Scaev. Mem. *trag.* 1-2 R.³ = *TrRF* I F 1, 1-2

scindimus <u>atras</u> veri planctu
Cissei genas

19a. Tib. 1, 7, 9-11

Tarbella Pyrene

testis et Oceani litora Santonici;

testis Arar Rhodanusque celer magnusque Garunna

19b. Enn. *var.* 8 V.[2]

testes sunt Campi Magni

19c. Enn. *var.* 7 V.[2]

nam tibi

munimenta mei peperere labores

20a. Tib. 1, 7, 24

Nile pater, quanam possim te dicere causa

Aut quibus in ***terris occuluisse caput****?*

20b. Enn. *trag.* 102 R.[3] (37 Manu. *circum sese urvat ad pedes / a terra quadringentos, caput*)

terra occulit

Caput

20c. Enn. *ann.* 26 Sk.

'Teque pater Tiberine tuo cum flumine sancto'

21a. Tib. 1, 9, 45 (vd. *saucius*)

Tum miser interii, stulte confisus amari

22b. Prop. 2, 8, 17-18

sic igitur prima moriere aetate, Properti?

Sed morere; interitu gaudeat illa tuo!

22c. Enn. *trag.* 164 R.[3] (= *TrRF* II F 78; *Hecuba*)

Heu me miseram! Interii

Albert-Ludwigs-Universität – Freiburg im Breisgau,
22 ottobre 2024
Tibullo e la tragedia latina arcaica
Piergiuseppe Pandolfo
Università della Calabria
piergiuseppe.pandolfo@unical.it